

DEMET LÜKÜSLÜ
Türkiye'de Gençlik Miti

DEMET LÜKÜSLÜ 1977'de İstanbul'da doğdu. Üsküdar Amerikan Lisesi ve Marmara Üniversitesi Fransızca Kamu Yönetimi'ndeki eğitiminin ardından yüksek lisans ve doktorasını Paris'te Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales'de (EHESS) sosyoloji alanında yaptı. 2006'dan beri Yeditepe Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

İletişim Yayınları 1385 • Araştırma-İnceleme Dizisi 232

ISBN-13: 978-975-05-0670-3

© 2009 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1-5. Baskı 2009-2020, İstanbul

6. Baskı 2024, Ankara (İsteğe Bağlı Dijital Baskı)

EDITÖR Begüm Güzel - Kerem Ünüvar

DIZI KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KARİKATÜR Mehmet Çağçağ (sayfa 142'deki karikatür
çizerin izniyle yayımlanmıştır)

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DIZIN Özgür Yıldız

BASKI ve CILT Meteksan Matbaacılık · SERTİFİKA NO. 46519

Beytepe Köyü Yolu, No. 3 Bilkent, Çankaya 06800 Ankara

Tel: 312.266 44 10

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

DEMET LÜKÜSLÜ

Türkiye’de “Gençlik Miti”

1980 Sonrası Türkiye Gençliği

Annem Vildan Ertem Lüküslü'ye...

İÇİNDEKİLER

Teşekkür..... 9

Giriş..... 13

BİRİNCİ BÖLÜM

**Türkiye’de Gençliğin İnşası ya da
“Gençlik Miti”nin Doğuşu**..... 19

**“Gençlik” kavramı ve gençliğin
tarih boyunca serüveni**..... 19

**Osmanlı’dan Cumhuriyet’e gençliğin
devlet tarafından inşası**..... 22

Cumhuriyet’in yılmaz bekçileri gençler (1923-1950)..... 40

**Birinci Bölüm’ü bitirirken: “Gençlik” ve “Kuşak” kavramları
üzerine tekrar düşünmek**..... 45

İKİNCİ BÖLÜM

“Gençlik Miti” Devam Ediyor: ‘68 ve ‘78 Kuşakları..... 49

1950-1980 arası Türkiye’de siyaset ve toplum..... 51

**Mitlerden uzaklaşarak ‘68 ve ‘78 gençliğini
anlamaya çalışmak**..... 57

Gençler ve siyaset: Dönemin politize gençliği..... 79

Şiddetin ötesinde dönemi anlamaya çalışmak:	
Gündelik hayat, arabesk müzik, mizah ve sinema.....	103
İkinci Bölüm'ü bitirirken.....	110

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1980 Sonrası Kuşak: "Yeni" ve "Farklı" bir Gençlik	
"Gençlik Miti"nin Sonu mu?	117
1980 sonrası siyaset ve toplum.....	117
"Yeni" ve "Apolitik" bir gençlik tahayyülü	120
1980 sonrası kuşağın özellikleri	143
Üçüncü Bölüm'ü bitirirken: Gençlerin başlarının	
çaresine bakma sanatı: "Zoraki Konformizm"	189

SONUÇ

"Mit"ten Uzaklaşıp Gençliği Anlamaya Çalışmak.....	195
---	------------

KAYNAKÇA.....	203
----------------------	------------

DİZİN.....	214
-------------------	------------

Teşekkür

Bu kitap, Şubat 2005'te Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales'de (EHESS) savunduğum “*La jeunesse turque actuelle: la fin du 'mythe de la jeunesse'*” başlıklı doktora tezimin Türkçeleştirilmiş ve gözden geçirilmiş halidir. Gençlik üzerine çalışmaya ilk olarak Marmara Üniversitesi Fransızca Kamu Yönetimi bölümünde okurken Prof. Dr. Füsun Üstel yönetiminde yaptığım bitirme tezi sırasında başladım ve EHESS'te yaptığım yüksek lisans ve doktora da çeşitli açılardan gençlik üzerine çalışmaya devam ettim. Böylece 2009 yılı itibarıyla gençlik üzerine yaptığım çalışmalarda sekiz yılı devirip dokuzuncu yılıma girmiş bulunuyorum ve bu yıllar boyunca bana çeşitli şekillerde burada andığım ya da anamadığım pek çok kişi yardımcı oldu. Hepsine çok teşekkür etmek isterim. Gençlik üzerine çok kapsamlı ve sağlam bir giriş yapmamı sağlayan Füsun Üstel'in yanında yine üniversiteden hocam Ferhat Kentel'in gençlik üzerine yaptığı çalışmaları hem benim gençlik üzerine kaynaklara ulaşımımı kolaylaştırdı hem de önemli kapılar araladı; tüm bu seneler boyunca çalışmalarımın hepsini okuyup tez jürimde yer alarak önemli katkılarda bulundu.

Yüksek lisans ve doktora sırasında EHESS'in akademik birikimim açısından sayısız faydaları oldu. EHESS'te ders veren ve

Türkiye üzerine çalışmalara uzak kalmamamı sağlayan seminerleri ile Hamit Bozarıslan ve aynı zamanda tez jürimde de bulunan Nilüfer Göle şahsım ve bu çalışma açısından büyük bir şans oldu. Nülüfer Göle'nin jüride tez hakkında yaptığı eleştiriler ve katkıları bu kitabı yeniden yazarken bana kılavuzluk etti. Yine EHESSt'e seminerlerini takip ettiğim ve tez jürimde de bulunan Georges Vigarello ve onun beden ve beden tarihi çalışmaları benim için çok zihin açıcı oldu. Gerek yüksek lisans gerek doktora sırasında yabancı öğrenci olmanın da etkisiyle tüm bürokratik işlerimle Lidia Meschy'nin başını çok ağrıttım ve o, dört buçuk yıl boyunca bana pek çok konuda danışmanlık yaptı. Hem yüksek lisans hem de doktora çalışmamı birlikte yürüttüğümüz François Dubet, gerek gençlik sosyolojisi çalışmaları, gerek yazdıklarımı dikkatli takibi, yaptığı katkıları ve de tanımadığı bir toplum olan Türkiye'yi bu kadar çabuk kavraması ve anlaması ile beni her zaman etkilemiştir. Hiç şüphesiz onun bu kitabın her köşesinde çok önemli katkıları var.

Association Française de Sociologie ve European Sociological Association'ın o dönemki Gençlik ve Kuşak ağlarının başkanlığını yürüten Jean-Charles Lagrée benim Türkiye dışındaki gençlik hakkında da bilgi edinmemi ve doktora yazımı sırasında bana hem eğlenceli hem de öğretici bir ortam sunan ULISS'e (Unité de Liaison Internationale en Sciences Sociales) katılmamı sağladı. Leyla Neyzi ise genelde elektronik posta aracılığıyla iletişim kurmak zorunda kalmamıza rağmen, gerek gençlik üzerine yaptığı çalışmaları, gerekse de verdiği gençlik kültürü dersi ile çalışmalarım için öncü oldu. Ayrıca Paris'te doktora yaparken Bediz Yılmaz Bayraktar ile Ulaş Bayraktar'ın büyük çabalarıyla kurulan GERIT (Groupe d'Etudes de Recherches Interdisciplinaires sur la Turquie) yine tezimin konusunu ve bulgularımı ilk paylaştığım grup olduğundan bu toplantılara katılan tüm arkadaşlar fikirlerimin netleşmesinde önemli katkılarda bulundular.

Doktora tezini bitirmemden bu yana iki yıl geçti ve bu süre içerisinde bana hocalarım Prof. Dr. Yaşar Gürbüz ve ardından

Prof. Dr. Jale Civelek, Yeditepe Üniversitesi Fransızca Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde, ardından Prof. Dr. Aykut Toros Sosyoloji Bölümü'nde huzurlu ve zevkli bir çalışma ortamı sundular. Böyle bir ortam olmasaydı tezi Türkçeleştirmem ve gözden geçirmem de kuşkusuz kolay olmazdı.

Tezi Türkçeye çevirmemde beni en çok yüreklendiren ve yol gösteren kişi Ülkü Doğanay oldu. Kerem Ünüvar ve Tanıl Bora tezin Türkçe versiyonunu dikkatle okuyup çok önemli eleştirileri ve katkılarda bulundular ve de daha okunur bir hal almasını sağladılar. Begüm Güzel kitabın edisyonunu ile olduğu kadar kendi kuşağı ile ilgili yaptığı yorumlarla da beni çok mutlu etti.

Hiç kuşkusuz benimle görüşme yapmayı kabul eden 80 genç olmasaydı bu çalışma da olmazdı. Benimle görüşmeyi kabul ederek, bir buçuk-iki saat boyunca bana dünyalarımı açtılar ve gençlikle, kendi kuşakları ile ilgili çok değerli fikirlerini benimle paylaştılar. Tez bitiminden sonra önce yaz dönemi boyunca ardından sene içinde verdiğim B.Ü Sosyoloji Bölümü'nde "Gençlik Kültürü ve Gençlik Çalışmaları" dersinde benimle gençlik üzerine tekrardan düşünen öğrenciler de tezde söylediklerimi tekrardan düşünmemi sağladılar. Bu arada bu dersleri vermeme sağlayan Boğaziçi Üniversitesi'nde Sosyoloji Bölüm başkanları Faruk Birtek ve Nükhet Sirman başta olmak üzere tüm bölüm hocalarına teşekkür borçluyum. Tezin bulgularını heyecanla ve zevkle paylaştığım, çalışmalarına değer verildiğini hissettiğim Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi'ne –başta Yörük Kurtaran olmak üzere– teşekkür ederim. Ayrıca Esra Şengülen, Maral Coşkun, Zeynep Atademir, Sıla Çehrelî, Ayşe Yılmaz, Nevra Aydemir, belli bir süre aynı evi paylaştığım Gülfem Saydan ve Meltem Öztürk tüm süreç boyunca yanımda olarak bana çok önemli desteklerde bulundular. Aslı Ünüvar, bana verdiği destek dışında Kerem Ünüvar ile aramda bol bol aracılık yaptı. Geoffrey Pleyers ve Ayşen Uysal ile konularımız belli noktalarda çakıştığı için katıldığımız pek çok konferans ve kongrelerde de sunumlarımız çakıştı ve onların çalışmaları bana çok şey öğretti. Berrin Osmanoğlu ve Serdar Torlak kaç gece sabahlama pahasına tezin her kısmı ile ilgilendi-

ler ve çok önemli yorumlarda bulundular. Ayşe Zarakol kendisinin de çok yoğun olduğu bir dönemde kitabı okuyarak çok önemli önerilerde bulundu.

“Uzun” eğitim yaşamımın her aşamasında tüm ailem (sadece çekirdek aileden bahsetmiyorum) seferber oldu; bana her konuda destek oldular. Doktora ve sonrasında bu kitabın yazım aşamasında da anneannem ve dedem Nermin ve Memduh Ertem, kuzenlerim Öykü ve Özlem Ertem ve babam Tacettin Lüküslü’nün bana çok önemli yardımları ve destekleri oldu. Kardeşim Devrim Lüküslü ise kendi kuşağı hakkında benimle düşüncelerini paylaştı, tüm teknoloji ile ilgili dertlerimi çözmeye çalıştı ve ruh sıkıntılarımdan çok çekti. Ama sanırım en büyük cefayı annem Vildan Ertem Lüküslü’ye çektirdim. Ayrıca annem Türkiye’de olmadığı sürece gazetelerden televizyona, gençlikle ilgili tüm yayınlarda benim Türkiye’deki gözüm oldu.

Hiç kuşkusuz tüm bu saydığım kişi ve kurumlara teşekkür borçluyum. Ancak tabii ne bu kurumlar ne de bu kişiler burada ifade edilen fikirlerden sorumludurlar.

DEMET LÜKÜSLÜ
Nisan 2009, İstanbul
dlukuslu@yahoo.com